

Talem esse mentem s. Paciani argumentum ipsius epistole patefacit, quod est ostendere adversus novatianos posse Ecclesiam peccatoribus ac poenitentibus filiis suis post baptismum peccatorum veniam dare.

Ad 6. D. Magni peccatores aut etiam peccatores absolute non sunt de Ecclesie corpore prout vivum est, seu vivificatum per gratiam sanctificantem a Christo, C. non sunt de corpore Christi quatenus hoc conflatur a societate credentium sub legitimis pastoribus, N. Cum enim corpus Christi mysticum, quod est Ecclesia, sub duplici respectu considerari possit, et quatenus vivum est, ut paulo post ostendemus, et quatenus solum exterius est et a multitudine seu societate fidelium constituitur, prescindendo ab interiori eorum statu, fit ut interdum ss. patres, inter quos etiam s. Augustinus, in objectis locis negare videantur peccatores de corpore Christi esse, sive de Ecclesia. Ast nomen corporis et Ecclesie coarctant ad significandum corpus quod vivum est, seu cuius membra vivunt per gratiam, quo sensu profecto peccatores non sunt de corpore Ecclesie, licet sint membra corporis vivi prout ad societatem credentium, sub legitimis pastoribus, pertinent. Hac animadversione facile explicantur apparentes antilogie, quæ nobis opponuntur sive ex Augustino, sive ex ceteris patribus, cum exploratum sit, tum s. Augustinum tum patres reliquos propugnare adversus novatianos et donatistas commixtionem bonorum et malorum in Ecclesia.

Ad 7. D. Ut denotet peccatores esse membra mortua, C. ut denotet non esse membra Ecclesie, N. Ibi enim affirmat quod, cum in die iudicii exierint ex corpore Ecclesie hi mali humores, qui illud nunc gravant, bene se habebit. Nec debemus oblivisci has non esse nisi similitudines ac tropicas locutiones, quæ non semper sunt urgendæ præter scopum principalem ad quem assumuntur.

Ad 8. D. Ad nihil inserviunt sibi, quoad meritum, nisi respiciant, C. ceteris, et quatenus instrumenta aut ministri Christi sunt, N. (1).

II. Obj. Juxta ideam quam nobis veræ Ecclesie, Scripturæ et patres exhibent, hæc debet prorsus esse invisibilis ac proinde ex solis justis constare.

et rugis, quia caret hæreticis. Quod quidem verissimum est; scribit enim s. Pacianus immediate ante objecta verba: «Ecclesia est non habens maculam neque rugam, hoc est hæreses non habens, non valentinianos, non cataphrygas, non novatianos (non lutheranos, addi posset, non calvinistas, non protestantes, etc.). In his sunt enim quidam sinus maculosi atque rugosi pretiosarum vestium ornatibus invidentes.» Verum cum subdat: «Ceterum, peccator et poenitens,» etc. per hanc particulam quæ hic vim habet adversativam, non videtur loqui de hæreticis a quibus peccatores et poenitentes secernit s. doctor.

(1) Huc referuntur plurimi articuli in Wicleffo, et Huss prescripti in concilio Constantiensi, præcipue art. iv. Wicleffi: «Si episcopus, vel sacerdos existat in peccato mortali, non ordinat, non consecrat, non conficit, non baptizat.» Et art. xx. Huss: «Si papa est malus, et præsertim si est præscitus... non est caput sanctæ militantis Ecclesie, cum nec sit membrum ejus.» Cf. collect. concil. Labb. ex edit. Coleti Venet. 1751, tom. xvi., col. 756 seqq.

Etenim 1. s. Paulus describens Ecclesiam prout est in Novo Testamento: «Non enim accessistis, inquit, ad tractabilem montem, et accessibilem ignem...; sed accessistis ad Sion montem, et civitatem Dei viventis, Jerusalem cælestem, et multorum millium angelorum frequentiam, et Ecclesiam primitivorum, qui conscripti sunt in cælis» (Hebr., XII, 18 seqq.); et 2. apostolus Petrus: «Et ipsi tanquam lapides vivi superædificamini domus spiritualis...; vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta» (1. Pet., II, 5). 3. Quæ congruunt verbis Christi: «Regnum Dei intra vos est» (Luc., XVII, 21); imo 4. congruunt antiquis vaticiniis Isaie, LII, 1-2: «Non adjiciet ultra, ut pertranseat per te in circuitum, et immundus... Recedite, recedite, exite inde, pollutum nolite tangere, exite de medio ejus et ego recipiam vos, dicit Dominus,» ut subdit Apostolus recitata verba exponens, qui præterea rationem reddit quare recedere debeant justis a peccatoribus dicens: «Quæ enim participatio justitiae cum iniquitate... quæ conventio Christi ad Belial» (II. Cor., VI, 14 seqq.)? 5. Hinc receptum illud apud patres veluti axioma, non posse habere Deum patrem qui Ecclesiam matrem non habet; ex quo aperte sequitur ratione contrariorum nec posse habere Ecclesiam matrem qui Deum patrem non habet, cujusmodi profecto sunt peccatores. Cui principio innixus 6. s. Augustinus: «Ac per hoc, inquit, etiam nesciente Ecclesia, propter malam pollutamque conscientiam damnata a Christo, jam in corpore Christi non sunt, quod est Ecclesia, quoniam non potest Christus habere membra damnata» (Lib. II, contra Crescon., c. XXI). 7. Sane si Ecclesia est corpus vivum, non potest habere membra mortua, quæ non nisi improprie corporis membra vocantur. Ergo.

R. N. A. ad 1. prob. D. Per oppositionem ad temporale fœdus inter Deum et Israelitas initum, C. ad exclusionem Ecclesie visibilis, N. Nempe antithesim hic instituit Apostolus inter modum quo initum primum fœdus est, et modum quo initum novum; inter promissa quæ in illo facta sunt, et promissiones quæ factæ sunt in novo; inter sanguinem quo vetus sancitum est, et sanguinem quo sancitum est novum; inter spiritum veteris et spiritum novæ legis. Initum enim est primum fœdus cum terroris apparatu, secus ac factum fuerit in novo; promissiones illius fœderis erant temporales, spirituales vero promissiones novi, et æternæ; sancitum illud est sanguine brutorum, sancitum vero hoc sanguine ipso novi mediatoris, Christi Domini; spiritus Veteris Testamenti erat timoris et minarum, spiritus Novi est spiritus amoris, seu adoptionis et gratiæ. Ad illud accesserunt Hebraei corporeis vestigiis, ad istud christiani accesserunt et accedunt per fidem, qua præterea anhelant ad patriam cælestem, ad consortium angelorum, et Ecclesiam primitivorum descriptorum in cælis (1).

(1) Cf. in hoc testimonium Estium qui et hæc observat

Ad 2. D. Id est, concurrunt fideles ut lapides spirituales ad spirituale ædificium, seu non materiale, sed metaphoricum, C. spirituale seu invisibile, N. Admonet Apostolus fideles quod vocati sint ad omnimodam sanctitatem, ad Deum rite colendum et laudandum (1).

Ad 3. D. Regnum Dei, id est Messias, aut gratia, si placet, C. Ecclesia nondum a Christo fundata, N. (2).

Ad 4. D. In sensu literali, N. in sensu mystico, Subd. per separationem ab infidelibus, C. a peccatoribus sive occultis sive manifestis, N. Quo sensu exposuit Apostolus, II Cor., VI, 14, scribens: «Nolite jugum ducere cum infidelibus. Quæ enim participatio,» etc. (3).

Ad 5. D. Si eadem ratione qua habent Deum patrem habent Ecclesiam matrem, et vicissim, C. si diversa ratione, N. Porro fideles etiam peccatores sunt filii Ecclesie per fidem, participationem sacramentorum et subjectionem legitimis pastoribus; sunt autem filii Dei per gratiam sanctificantem, charitatem et imitationem. Schismatici et hæretici non habent in sensu patrum nec Ecclesiam matrem nec Deum patrem (4).

Ad 6. D. Docet Augustinus non esse in Ecclesia peccatores eo modo quo in ea sunt justis, id est ut membra viva corporis vivi, C. non esse in Ecclesia ullo modo, saltem ut membra mortua corporis vivi, N. Hoc patet ex scopo s. doctoris, adstruendi adversus donatistas corpus Ecclesie constare tum ex justis tum ex peccatoribus, quos vocat humores corru-

nonnullos interpretari montem Sion de Ecclesia triumphante; ast ipse censet rectius ab aliis intelligi de Ecclesia, quatenus militantem simul et triumphantem comprehendit. Nam militantem excludi non permittit antithesis inter duo membra comparationis. Sicut, ut ipse prosequitur, allegorice Vetus Testamentum significat ejusque filios; ita mons Sion et Hierusalem, quam continuo nominat Apostolus, significationem habet Novi Testamenti et filiorum ejus, ut legitur Galat. iv. Hujus autem testamenti filii partim militant in terris, partim regnant in cælis. Hanc eandem interpretationem dedit Cornelius a Lapide.

(1) Cornel. a Lapide in hunc loc., ubi non solum eum docte exponit, sed pessimas hæreticorum consequentias diluit.

(2) Cf. Maklonatum, qui ostendit hic agi de Messia ejusque regno ad mentem Pharisæorum. Cf. etiam Lightfootum, *Horæ hebraicæ in evangelium Lucae*, opp. edit. Utraject. 1697. tom. III.

(3) In textu Isaie literaliter prædicatur solutio captivitatis babilonica, Judæorum in patriam reditus, ac immunitas a vexationibus infidelium in terra palæstinensi, ut patet ex orationis serie. Cf. Sanctum in h. l., qui, quamvis non excludat, imo supponat nostram interpretationem, contendit in hoc capite prophetam sub typico Hierusalem sensu significare futuram Ecclesie splendorem ac majestatem; ad verba porro quæ obijciuntur ab adversariis, non adjiciet ultra, etc., duplicem dat responsionem, quarum prior est de immunitate Ecclesie a dominatione principis infidelis; altera, quæ magis mihi arridet, est, non tam hic prædici quod reipsa futurum sit quam quod esse in Ecclesia a Christo constituta debeat, aut quod ut fiat, ipsa rerum natura postulat. Ast ipsum adi.

(4) Hoc revera sensu s. Cyprianus omnium primus scripsit in lib. *De Unitate Eccl.*, p. 195. ed. Maur. «Habere jam non potest Deum patrem, qui Ecclesiam non habet matrem;» hunc enim librum edidit adversus schismaticos novatianos, ut ostenderet extra Ecclesiam catholicam nullam esse sperandam salutem. Nec alio sensu hoc effatum ceteri patres usurparunt, quam adversus hæreticos et schismaticos extra Christi Ecclesiam constitutos.

ptos in pectore manentes, adeoque in Ecclesia corpore (1).

Ad 7. Neg. Nihil enim impedit quominus corpus vivum membrum aliquod mortuum habeat, quod scilicet motum non recipiat a toto corpore, ut experientia docet. Multo vero magis id locum habere potest in societate, quæ non nisi analogice corpus dicitur.

Inst. Ecclesia est objectum fidei, videri igitur nequit.

R. D. Quatenus Ecclesia est Ecclesia Christi, sancta et catholica, C. quatenus videtur, N. (2).

PROPOSITIO II. — Ecclesie corpus constituitur ex hierarchia divina ordinatione instituta, et ex laicis; seu constat ex clericis et laicis divino jure ab invicem distinctis.

Hierarchia, si vim nominis spectes, perinde valet ac sacer principatus, sacrum imperium, seu, principalis in rebus sacris (5); si vero rem voce significatam, defini solet cæsus seu ordo presidum et sacerorum ministrorum ad regendam Ecclesiam gignendamque in hominibus sanctitatem divinitus institutus. Pertinet propterea hierarchia ad essentialem constitutionem visibilis Ecclesie, utpote sic a Christo instituta atque fundata. Quamobrem de hierarchia hic a nobis agendum erat.

Protestantes, qui nullum agnoscunt a Christo institutum sacerdotium externum ac proprie dictum, sed contendunt omnes omnino fideles vi baptismi totidem esse sacerdotes, inferunt plenitudinem auctoritatis ex Christi ordinatione residere in populo, qui, cum non possit per se implere munia sacerdotio annexa, deputat ad hæc obeunda peculiare viros, ipsisque per quamdam cæremonialem inaugurationem plus minusve auctoritatis tribuit pro majori vel minori gradu in quo eos collocat, a quo si amoveantur,

(1) S. Augustinus hic disputans adversus Cresconium donatistam, vult ostendere perinde esse quoad valorem baptismi sive conferatur ab hæretico, sive ab occulto aut manifesto peccatore; quia eadem ratione qua hæretici aut manifesti ac publici peccatores iudicati sunt ab Ecclesia, occulti peccatores iudicati a Christo sunt, et qua tales ab eo damnati. Porro, ait ipse, quemadmodum Christus non habet membra damnata in corpore suo, quod est Ecclesia; sic, licet isti videantur exterius ad Ecclesiam pertinere, attamen non computantur in membris illius columbæ unice, donec corrigantur et resipiscant. Evidens autem est hic loqui s. doctorem de membris visibilis Ecclesie, qualia profecto non sunt peccatores; non autem de membris absolute, ut patet ex antithesi quam hic instituit s. Augustinus inter illos qui receperunt baptismum foris, nempe ab hæreticis, et illos qui idem susceperunt intus a peccatoribus. Cf. etiam Bellarminum l. 6.

(2) Cf. de hoc argumento P. Fontana S. J. in *Constit. UNIGENITUS theologice propugnata*, Romæ 1721. tom. III. Cum enim Quænellus, sectariorum more, vellet damnationem declinare, septem propositionibus nisus est insinuare Ecclesiam esse invisibilem, nec ad illam pertinere nisi electos et justos. Sunt autem proposit. LXXII. et sequentes usque ad prop. LXXIX. Has, ut solet, Fontana copiose et erudite confutat. Ut specimen exhibeam Quænellianæ doctrine, ejus exscribam propositionem LXXII. quæ ita se habet: «Nota Ecclesia christiana est quod sit catholica, comprehendens et omnes angelos cæli, et omnes electos et justos terræ et omnium seculorum.» Cetera sunt ejusdem tenoris.

(3) Cf. Svecrum in *Thesaurio* ad vocem *lapidæ*.

omnem auctoritatem amittunt. Hos vocant *ministrōs*, quos inter praeceptos vocant etiam *episcopos* aut *praesidentes*, aut aliis titulis donant ratione gradus quem respective obtinent (1). Ex hoc eodem principio colligunt praeterea protestantes necessitatem absolutam suffragii quod ferre debet populus, seu ejus personam gerentes, principes nempe aut magistratus, ad validam ministrorum electionem (2).

Haud multum ab hoc protestantium placito neoterici distant illi, qui cum Edmundo Richerio sentiunt, Christum totam potestatem, quam tribuit per collationem clavium, contulisse corpori fidelium in solidum, quemadmodum Deus oculos, e. g., dedit corpori, aut etiam facultatem visivam non oculis in se spectatis contulit, sed corpori quod cernit per oculos, audit per aures, etc. Cum vero fideles nequeant per se ejusmodi potestatem exercere, deligunt ecclesiasticos viros, ac in primis rom. pontificem, episcopos, presbyteros ac reliquos clericos ad peculiaria officia obeunda (3). Atque inde profuit illa *capitis ministerialis* denominatio a Richerio primum, deinde vero a synodo pistoriensi romano pontifici tributa (4); quae quidem denominatio, utpote emergens a systemate quod uti haereticum damnatum est, pariter ut haeretica proscripta fuit a Pio VI. in constit. *Auctorem fidei* (5).

Id ipsum de iis dicendum qui sin minus verbis, tamen in eandem concedunt sententiam, contententes Christum Ecclesiae suae seu hierarchiae potestatem *jurisdictionis* minime tribuisse, sed solam potestatem, seu potius ministerium *directionis*. Hinc episcopos vocant primos inter pares, ac idem sentiunt de rom. pontifice respectu episcoporum. Vocant proinde Ecclesiam *collegium*, non autem *statum*, *regnum*, *monarchiam*, *corpus*.

His porro omnibus haereticis erroneisque sententiis opponimus doctrinam catholicam, quae semper tenuit

(1) Exinde intelligitur quid sint apud lutheranos qui *episcopi* vocantur, et quorum frequens apud eos fit mentio, quin tamen admittant hierarchiam.

(2) Talis est origo juris quod principes protestantes sibi tribuant et exercent in sacra, frustra reclamantibus pastoribus, siquidem ejusmodi jus in eos profuit ex ipso protestantisini systemate.

(3) Ita Richerius in op. inscripto: *De ecclesiastica et politica potestate*. Hoc opus ter damnatum fuit Decr. 10. maii. 1613. 2. decemb. 1622. et 4. Mart. 1709. Richerius librum suum semel et iterum non solum retractavit, sed plane confutavit. Cf. opusc. Zaccariae cui tit. *Theotimi Eupistini de doctis catholicis viris, qui Cl. Justino Febronio in scriptis suis retractandis ab an. MDLXXX. laudabili exemplo praeverunt, liber singularis*. Romae 1791. Cf. praeterea eundem auctorem in *Anti-Febronio*. Cesena, 1770. pag. 87. seqq.

(4) Sane Richerius in sua Retractione ita scribit: «Hanc propositionem, seu potius *haeresim* ex vulgari Lutheri et Calvini fontibus me hausisse non diffiteor, qui ambo imple falsoque contendunt, proprie et immediate jurisdictionem Ecclesiae fuisse datam a Christo, non s. Petro, aliis apostolis et episcopis, nisi per accidens instrumentaliter et nomine Ecclesiae, etc. . . . Nec minus mihi ridiculum fuit dicere, eundem papam esse caput ministeriale, ac si esset Ecclesiae minister, quemadmodum apparentes sunt ministri justitiae.»

(5) Prop. III. quam alias dedimus. Sic pariter prop. II. «Quae statuit potestatem a Deo datam Ecclesiae, ut communicetur pastoribus, qui sunt ejus ministri pro salute animarum; sic intellecta, ut a communitate fidelium in pastores derivetur ecclesiastici ministerii ac regimini potestas, haeretica.»

ac tenet, in Ecclesia esse hierarchiam divina ordinatione institutam, quae constat ex episcopis, presbyteris et ministris (*Conc. Trid. sess. XXIII, can. 6*), quaeque a populo, divino jure, distincta sit. Non complectimur his verbis, ut patet, rom. pontificem, de quo suo loco nobis apposite agendum erit; neque complectimur patriarchas, primates, archiepiscopos, archipresbyteros, etc., utpote subdivisiones ab Ecclesia processu temporis inductas. Verum eos tantum gradus significamus, qui una cum potestate ordinis comprehendunt potestatem jurisdictionis, ex quibus tanquam a sua radice surgit quodammodo auctoritas ipsa (1); nempe designamus coetum ecclesiasticum simul spectatum, quatenus divino jure distinguitur a populo.

Itaque hoc sensu directe adstruimus hierarchiam adversus protestantes, indirecte autem adversus richerianos, pistorienses ac reliquos novatores, quod scilicet Christus Dominus instituerit peculiarem coetum, cui soli commisit regimen Ecclesiae suae, independentem a fidelibus quibuscumque, qui potius ab illo regendi sunt atque informandi in iis quae ad salutem aeternam conferunt.

Sic vero expositam doctrinam evincimus. Non aliter prorsus de Ecclesiae regimine ejusque forma et origine sentiendum ac iudicium ferendum est quam ex voluntate ejusdem Fundatoris, quae innotescere nobis debet tum ex Scripturis, tum ex facto ipso ad nos usque protracto. Jam vero ex utroque fonte constat Christum commississe fidelium suorum regimen una cum auctoritate quam illud suapte natura exposcit, non omnibus indiscriminatum, non multitudini, aut seculi principibus, sed peculiari coetui hominum quem sacerdotio externo, proprie dicto, ac certo ritu in Ecclesiam suam continue propagando in triplici suo gradu episcoporum, presbyterorum et ministrorum insignivit. Ergo.

Ac primo quidem ad sacras litteras quod attinet, legimus Matth., XVIII, ex omnibus discipulis quos sibi Christus adjunxerat, claves regni caelorum, seu potestatem ligandi atque solvendi solis apostolis tradidisse; ibid. XXVI, solis apostolis contulisse potestatem eucharistiam conficiendi; ac demum XXVIII, solis apostolis mandatum dedisse et auctoritatem docendi omnes gentes ac baptizandi, quibus praeterea se adfuturum in hoc munere obeundo usque ad consummationem saeculi promisit (2). Hanc potestatem contulit Christus immediate apostolis suis eadem ratione qua ipse eam consecutus erat a Patre suo. Ut enim legitur Matth., XXVIII, Christus praemisit: «Data est mihi omnis potestas in caelo et in terra, euntes ergo docete,» etc. atque, ut habetur Joan. XX. 21, dixit eis: «Sicut misit me Pater, et ego mitto vos: haec cum dixisset insufflavit, et dixit eis, Accipite Spiritum sanctum,» etc. Ex his igitur luculenter constat Christum in institutione Ecclesiae suae, tum missionem, tum

(1) Cf. Fran. Hallierum *De hierarchia ecclesiastica* Lutet. Paris. 1616. lib. I. cap. 5.

(2) Cf. etiam loca parallela Marc. XVI, 17. Luc. XXV, 47. seqq. Act. I. 8.

administrationem sacramentorum, tum denique opportunitatem auctoritatem ad ejusdem Ecclesiae regimen, non populo aut secularibus principibus, ab ipsis deinde delecto coetui communicandam, sed unice apostolis suis eorumque in sacerdotio successoribus immediate contulisse. Accedit Ecclesiam praecise non coepisse in sua, ut aiunt, formali ratione ac solenni inauguratione, nisi die Pentecostes, cum ad Petri concionem tria hominum milia per baptismum in eam cooptata sunt (1); quomodo igitur iis nondum existentibus fidelibus conferre Christus potuit auctoritatem aliis communicandam?

Verum res luculentius adhuc patet ex facto constanti ab apostolis ad nos usque absque interruptione continuato. Ex quo enim societas christiana coepit, statim conspicimus apostolos eam quam a Christo adepti erant auctoritatem exercere, atque, ut diffunderetur, delectis a se hominibus communicare. Et quidem ab initio soli apostoli cum ministris seu diaconis sacro ritu initiatis (*Act., VI*); deinde vero, cum sacerdotibus utraque praeditis potestate, presbyterali scilicet et episcopali (2); ac demum temporis exigui lapsu, cum episcopis, qui ad praevenda schismata presbyteris tali gradu destitutis superpositi sunt (3). Exinde habemus sacerdotium illud quod in sua plenitudine Christus primum apostolis contulerat, veluti flumen trifarium in suis gradibus distinctum ad nos usque promanare. Nullum siquidem pene monumentum ecclesiasticum est, vel a remotissima ipsa antiquitate, in quo, aut seorsum, aut simul etiam, mentio non occurrat episcoporum, presbyterorum et diaconorum. De his enim monumenta biblica passim, de his Clemens Romanus immediatus apostolorum discipulus, necnon Hermas, Ignatius, Papias, Polycarpus discipuli pariter apostolorum, deinde reliqui omnes qui iisdem successerunt, mentionem faciunt. Horum omnium supervacaneum censeo testimonia in medium adducere, quippe omnibus compertissima.

Quod autem potissime praec oculis ad rem nostram in his documentis habendum, auctoritas illa profecto est, quam ab ipsis Ecclesiae primordiis exercuerunt summi pastores, ac sub ipsis reliqui, secundo, ut diximus, aut tertio sacerdotii gradu insigniti, presbyteri nempe et diaconi. Atque, ut exordiamur ab apostolis, legimus eos a Spiritu s. in opus ministerii assumptos fuisse, uti Paulum et Barnabam (*Act., XIII, 2 seqq.*); Paulum item et Barnabam per civitates singulas presbyteros constituisse auctoritate propria, per sacram inaugurationem (*Ibid., XIV, 20*); insuper Paulum testatum esse episcopos a Spiritu s. positos esse ad regendam Ecclesiam Dei (*Ibid., XX, 28*); praefecisse Timotheum Ecclesiae Ephesinae (*1. Tim., I, 5*), Titum Cretensi (*Ad Tit., I, 6*); iisdem regulas ac monita dedisse, ut seirent quomodo in commissis Ecclesiis conversari, easque cum omni imperio gubernare (4);

(1) Ante id temporis non erat nisi Ecclesia inchoata, atque ut ita dicam, in embryo, suisque veluti elementis.

(2) Cf. quae scripsimus in tract. *De ordine* n. 101. seqq.

(3) Cf. lib. n. 57. seqq. et n. 110. seqq.

(4) *Ibid.* n. 15. et in epist. ad Hebr. XIII. vocat Ecclesiam

quibus dotibus praefulgere ii deberent quibus manus imponerent, seu ordinationem conferrent (1), nulla prorsus mentione plebis injecta, nisi ad summum ut bonum ab ea testimonium haberent (*1. Tim., III, 7*). Apostolus Joannes pariter viros a se delectos praefecit Ecclesiis Asiae quas fundaverat (2); idem constat fecisse Petrum per universas Occidentis Ecclesias (3).

His vestigiis inhaerentes viri apostolici quos paulo ante commemoravimus, affirmant episcopos, presbyteros et diaconos a Domino Ecclesiae in ordine seu gradu suo fuisse praefectos (4); vocant episcopos Ecclesiarum praesides (5), qui praesunt Dei loco, quibus proinde parendum sit ut Dei mandato, ut Deo Patri, aliaque ejusmodi pene innumera apud eosdem occurrunt (6), ut recentiores praetermittam, quibus luculentissime edocemur: tum semper extitisse hierarchiam divina ordinatione constitutam, quae constat episcopis, presbyteris et ministris; tum hanc a laicis divinitus distinctam semper spectatam fuisse; tum demum auctoritatem, quae semper et constanter in ea viguit, non a plebe, non a mundi principibus, sed a Christo sive a Deo ei fuisse tributam (7).

Ex his non solum eruiamus adversus protestantes, Christum fidelibus universis nullum sacerdotium proprie dictum contulisse, nec proinde potestatem eidem annexam, ut fert illorum principium fundamentale ad evertendam ecclesiasticam hierarchiam, et distinctionem divinitus inductam inter clericos et laicos; sed praeterea colligimus adversus richerianos, neque mediate neque immediate Christum contulisse corpori fidelium potestatem clavium, ut eam deinde communicarent sive rom. pontifici sive episcopis aut presbyteris; ac denique adversus pistorienses inferimus, sive romani pontificis, sive episcoporum auctoritatem non ministerialem tantummodo esse, eo videlicet sensu, quod absque idonea potestate illis a coetu fidelium communicata munus sibi divinitus commissum exercere nequeant. Haec enim omnia ministros praepositos, adiciens v. 17. «Obedite praepositis vestris, et subjacete» etc.

(1) *1. Tim.* 5. 22. etc. ad Tit. I. 6. seqq.

(2) Irenaeus et Clemens Alex. apud Euseb. lib. III. cap. XXIII. Hieronymus de *Viris illustr.* cap. IX.

(3) Tertull. *De praescript.* cap. 53. ed. Rigal. Innocentius I. ep. 26. ad Decret. § 2. cum not. Constantii; s. Augustinus in *Breviculo Carthagin. collat.*, tum in lib. *De unico bapt.*

(4) Cf. Clement. Rom. I. ad Corinth. cap. 42. apud Cotel. tom. I. p. 170. Ignat. Mart. in epist. ad Ephes. IV. et alibi passim ib. tom. II. Cf. Guillelm. Beveregium *annotat.* in can. I. et II. apostol.

(5) Hermas Pastor. lib. I. vis. 5. n. 3. seqq.

(6) Sic Hermas I. c. Clemens Rom. Ignatius apud Cotel. quem Cf. in indice ad voces, *Episcopi, Hierarchia*; nam nimis longum esset velle loca singula indicare. Sane episcopus vocatur passim summus sacerdos a Tertulliano, lib. *de bapt.* c. 17; ab Ambrosio, lib. III. *de sacram.* cap. 3; ab Hieronymo, *adv. Luciferian.* et in epist. ad Asellam etc.; apud Hallierum, cit. lib. IV. pag. 461. seqq. Certe antiquissimus auctor *Constit. apostolic.* lib. II. c. 14. inter cetera scribit: «Ὁμοίως γὰρ δίκαιον κεφαλὴν ἔχει σὺν τῷ πνεύματι, οὗτος ἐστὶν ὁ ἀρχιεπίσκοπος, ὁ μὲν καὶ τῶν ἀδελφῶν ὁμοίως ὡς ὁ πατήρ κατὰ τὸν τῆς γενέσεως λόγον. καὶ λ. ε. Neque etiam aequum est, se episcopo, ut tu qui caput es, assentiaris caudae, hoc est laico . . . sed Deo soli. Nam oportet te subjectos regere, non ab iis regi; cum nec filius imperet patri secundum rationem ortus,» etc.

(7) Cf. Petavii *De ecclesiastica hierarchia* libros quintum, praesertim lib. I. c. 2. secundum.

aliena sunt a Christi mente in Ecclesiae suae constitutione patefacta, nec illorum ullum occurrit in tota antiquitate vestigium (1).

DIFFICULTATES. I. *Obj.* Si Ecclesiarum praesides ac ministri tum divina institutione, tum divinitus accepta potestate carent, nulla profecto existit ecclesiastica hierarchia divina ordinatione constituta, ac divino jure a laicis distincta; porro ita rem se habere facile evincitur. 1. Ac primo quidem quod attinet ad divinam institutionem; nam quae sunt divinitus instituta ea pendere ab humana auctoritate nullatenus possunt; jam vero ex populi suffragio pendere ministrorum electionem luculentum exemplum exhibent Acta apostolica, sive in electione Barnabae ac Matthiae (Act., I, 25), sive in electione septem diaconorum (Ibid., VI, 3-5); exhibent concilia, quibus passim constituitur, ut episcopo defuncto, ille in ejus locum sufficiatur quem *populus elegerit*, uti, inter cetera, conc. Nicenum statuit in epistola synodica ad Ecclesiam Alexandr. (2); exhibent Ecclesiae patres, inter quos s. Cyprianus testatur populi suffragium et consensum in electione ministrorum Ecclesiae ex traditione divina et apostolica observatione descendere (Epist. LXVIII). 2. Verum non modo carent Ecclesiae praesides divina institutione, sed carent praeterea divinitus accepta potestate; Christus enim, Matth., XX, 25-27., quocumque principatu interdixit apostolis ipsis, dicens: « Principes gentium dominantur eorum; et qui majores sunt potestatem exercent in eos. Non ita erit inter vos, sed quicumque voluerit inter vos major fieri, sit vester minister; et qui voluerit inter vos primus esse, erit vester servus. » Quapropter Petrus I. ep. V. 3. scribebat: « Neque ut dominantes in clericis, sed forma facti gregis ex animo. » 3. Hinc etiam apostoli reliqui non se Ecclesiae hierarchas, sed Christi servos, ministros, atque dispensatores Dei se esse profitebantur, ut imprimis Paulus. 4. Igitur Tridentini patres recte quidem definire potuissent esse in Ecclesia *hierodiam*, aut *hierodiam*, sacrum videlicet ministerium aut sacram servitutem, non autem hierarchiam, quod nomen imperii ab instituto Christi ejusque apostolorum omnino abhorret. 5. Quare Germania mirata est, inquit Sarpus (5), illius synodi patres consecrassse vocem, quae a sacris Litteris aliena est, veteribusque moribus, institutisque contraria. 6. Neque silentio praetereundum est hierarchiam hujusmodi ecclesiasticam cum civilis reipublicae hierarchia conciliari nullo modo posse. Ergo.

Resp. N. min. Ad 1. *vero prob. Neg.* iterum min. quoad omnes partes; atque in primis non suffragantur adversariis Acta apostolica; etenim ex principio ipsorum adversariorum, quod pendet a divino ac naturali jure constans esse debet, nec ulli mutationi obnoxium, alioquin irritum illico ac nullum censeretur

(1) Cf. opus cui tit. *Le storte idee radtrizzate, ossia esame teologico e canonico di certe nuove dottrine intorno la potestà costrettiva della chiesa*, etc. Foligno, 1794. Cujus auctor creditur Zaccaria.

(2) Apud Theodoret. hist. eccles. lib. I. c. 9.

(3) *Seria del concil. di Trento* lib. VIII.

quod contra utrumque jus fieret. Porro, praeter duo illa facta ex capp. I. et VI. nobis objecta, nullum aliud ejusmodi occurrit exemplum de servata illa electionis forma; imo, ut ex allatis probationibus constat, aut sola voluntate Dei immediate expressa, aut a solis apostolis, aut sola denique voluntate eorum qui ab apostolis praefecti Ecclesiis erant, juxta leges sibi constitutas facta ejusmodi electio est. Restat igitur ut dicamus in duplici illo casu ita se gessisse apostolos ex peculiari quadam ac prudenti economia, quin voluerint normam seu legem immutabilem constituere, multo vero minus id fecisse necessitate compulsos, eo quod ita exposceret naturale aut divinum jus, alioquin ipsi se juris ejusdem violatores constituissent (1).

Sed neque iisdem suffragantur concilia, quorum decretis pro diversis temporibus varia omnino disciplina sancita est in ministrorum electione. Interdum statutum fuit ut episcopus et presbyteri eligerentur cleri et plebis suffragio, uti constat ex cit. synodica epistola concilii Niceni: interdum ut a solis episcopis, nulla facta populi mentione, episcopus nuncuparetur, ut patet ex eodem concilio Niceno can. IV. (2); aliquando populi suffragium aperte exclusum est, uti a conc. Laodiceno can. XIII. (Apud Harduin Acta concil. tom. I, col. 785), et Braecarensi II. cap. I. (Ibid., tom. III, col. 591). Id ipsum evincit usus peculiaris Ecclesiae Alexandrinae, uti habemus ex S. Hieronymo, ubi « A Marco evangelista usque ad Heraclam et Dionysium episcopos, presbyteri semper unum ex se electum, in excelsiori

(1) Quae ut melius intelligantur, revocandum in mentem est systema protestantium circa sacerdotium ex quo pendet hierarchia. Cum Christus, juxta ipsos, noluerit peculiare sacerdotium exterum et visibile instituire, sed fideles omnes voluerit praedictos sacerdotio vi baptismi, fit ut omnibus competat jus et potestas concionandi, consecrandi, administrandi sacramenta, ceteraque munia sacerdotalia obeundi. Attamen nemo singillatim jus istud potest in praxim deducere nisi ex delegatione communitatis, quae accepit in solidum hanc potestatem; ex quo sequitur suffragium populi ad eligendos ministros esse necessarium necessitate intrinseca et essentiali, ita ut nulla et invalida sit electio absque suffragio communitatis, aut ejus saltem qui eam representat; nullum plane et invalidum prorsus sit absque ejusmodi electione ministerium. In ipsorum enim hypothese systema ecclesiasticum est omnino democraticum, ut in republica, e. gr., Atheniensi quondam viguit. Quapropter omnia congruunt protestantes ex sacris Litteris atque ex historia ecclesiastica documenta, quibus hanc suadeant necessitatem essentialem; quia nisi eam adstruant, nihil proficiunt, et totum corrui ipsorum aedificium. Cum vero impossibile id ipsis factu sit, quoniam ex Scripturis et ex historia ecclesiastica innupera exempla suppetant electionum sive episcoporum, sive presbyterorum, sive diaconorum, quae facta sunt absque ullo plebis aut communitatis suffragio et interventu, imo in quibus haec exclusa sunt, hoc ipso patet totum everti ejusmodi systema.

Ceterum quoad electionem s. Matthiae cf. Calnet in dissert. *De electione per sortes*, et in Comment. in Acta c. 1. V. 26. Circa electionem autem diaconorum, in qua major potest esse difficultas, non desunt rationes cur apostoli ita se gesserint. Ideo enim exquisiverunt suffragium multitudinis, ut ferret testimonium de ipsorum probitate et moribus, ne in suspicionem postea ipsi venirent, praesertim cum ipsis concedita esset honorum temporalium administratio. Quare, ut observat s. Joan. Chrysostomus, hom. XIV. in Acta, aut omnes aut plerique saltem electi sunt ex Hellenistis, ut patet ex eorum nomine, quia murmur excitatum erat ex parte Graecorum. Cf. Cornel. a Lapide in h. l. (2) Apud Harduin. Acta concilii. tom. I, col. 528.

gradu collocatum episcopum nominabant (1). Eadem varietas viguit in electione ceterorum ministrorum, quae ut plurimum a sola voluntate ordinantis pendebat. Quae quidem omnia innumeris propemodum documentis ecclesiasticae historiae firmata ab eruditissimis Thomassino (2), Hallierio (3), Nat. Alexandro (4) aliisque passim, luculenter ostendunt populi electionem non a jure divino, sed a varia Ecclesiae disciplina et concessione unice esse repetendam.

Nec adstipulantur patres, qui potius saepenumero conqueruntur de usu illo qui in ecclesiis aliquibus obtinebat (5), donec penitus aboliuitur est. Quod si s. Cyprianus, ep. cit., hujusmodi populi jus de traditione divina et apostolica observatione descendere docet, s. Martyr latiori significatione haec *traditionem divinam* commemorat, quatenus exemplis innititur ex divina Scriptura depromptis, minime vero quod re ipsa ex divina aliqua lege illud proficisci autumaverit. Adde s. Cyprianum loqui de suffragio aut testimonio quod populus ferret de moribus eligendorum, non autem de electione ipsa, cujus *judicium* episcopo reservabatur, ut constat ex epistolae serie (6).

Ad 2. *N.* Ad allatas vero probationes desumptas ex Christi et Petri verbis, *D.* Improbant Christus et Apostolus imperii aut potestatis fastum et abusum in Ecclesiae pastoribus, *C.* potestatem ipsam et imperium, *N.* Improbant scilicet in Ecclesiae ministris elationem, jubentque ne potestatem exercent nimis duram et imperiosam, quemadmodum exercebant principes gentium. Abusus porro legitimus rei alicujus usum supponit. Sane Christus Petro, Jo. XXI, jam dixerat: « Pasce agnos meos.... pasce oves meas; » ac idem Petrus: « Pascite, qui in vobis est gregem Dei, providentes non coacte, sed spontanea secum Deum » (loc. cit.). At providere et pascere sine potestate

(1) Epist. CXLVI. ad Evangelium. ed. Vallars, tom. I, col. 1076.

(2) *Vetus et nova disciplina* p. 2. lib. I. c. 1. seqq. praesertim c. 4.

(3) *De sacris electionibus et ordinationibus* p. 1. c. 5. § 1. seqq.

(4) Hist. Eccles. diss. 8. in sect. 1. *De jure christianae plebis in sacrorum ministrorum electione*, et diss. 4. in sec. 11. et 12. *De investituris episcoporum*.

(5) Sane s. Hieronymus, lib. I. contra Jovinian. scribit: « Nonnunquam errat plebis vulgusque iudicium: et in sacerdotibus comprobandis unusquisque suis moribus favet, ut non tam bonum quam sui similem quaerat praepositum. » Ed. Vall. tom. II. col. 232. cf. praeterea AA. cit.

(6) Sic enim scribit s. Martyr I. c.: « Propter quod, diligenter de traditione divina et apostolica observatione observandum est et tenendum, quod apud nos quoque, et fere per provincias universas tenetur, ut ad ordinationes rite celebrandas, ad eam plebem, cui praepositus ordinatur, episcopi ejusdem provinciae proximi quoque conveniant, et episcopus deligatur, plebe praesente, quae singulorum vitam plenissime novit, et uniuscujusque actum de ejus conversatione perspexit. » Eum itaque rationem quare juxta s. Cyprianum exquireretur suffragium plebis, ut praeter testimonium de eligendi vita et moribus, idque consonum ad Apostoli regulam I. Tim. III. 7. « Oportet illum (episcopum) et testimonium habere bonum ab his qui foris sunt. » Quod si ab ethnicis ipsis necesse est habere bonum testimonium, seu apud eos bona fama frui, quanto magis apud fideles? uti observat s. Jo. Chrysostomus. Exinde effluit in Ecclesia catholica disciplina de publice deventiandis nominibus ordinandorum, ut si quae vitia in his sint, detegantur. Cf. Hallierium op. cit. *De sacris electionibus* p. 1. c. 2. nec non Nat. Alex. diss. 8. cit. sect. 1. prop. 3.

quis possit? Sed praeterea recolantur reliqua in probationibus adducta, ac omnibus patebit utrum Christus voluerit ministros suos omnis dignitatis ac auctoritatis expertes, an vero in finem ad quem eos destinaverat, amplissima voluerit esse potestate praeditos. Deinde nonne protestantes contendunt hanc potestatem Christum contulisse populo universo? Itaque de potestate non potest esse controversia, sed quaestio circa ejusdem potestatis subjectum tota versatur. Quod semper pra oculis habendum est (1).

Ad 3. *D.* Apostoli hierarchiae nomen sibi non vindicarunt, *C.* rem vocabulo significatam, *N.* Quamvis enim apostoli passim se Christi servos et ministros appellaverint, atque dispensatores mysteriorum Dei, haec tamen eorum agendi ratio, causa quam propugnamus minime officit: siquidem ejusmodi nomina et officia non repugnant cum potestate ordinandi Ecclesiae ministros, ferendi leges, judicandi et contumaces puniendi. Hanc porro sive ordinis, sive jurisdictionis potestatem apostolos generatim omnes, maxime vero Paulum exercuisse testatur omnis actorum historia, testantur epistolae ejus. Quid ergo interest, si apostoli non vindicarunt sibi appellationem *hierarchiae*, quando constat eos vindicasse sibi hierarchicam potestatem, eamque non populo, sed Deo acceptam retulisse? Esto igitur hierarchia sit nomen imperii, ast sacri et ecclesiastici imperii nomen est, quod, ex dictis, neque Christi neque apostolorum instituto repugnat.

Ad 4. *D.* Non definierunt Tridentini patres esse in Ecclesia *hierodiam* aut *hierodiam*, quia id non ferebat ipsorum scopus, imo eidem penitus ejusmodi voces opponerentur, *C.* secus, *N.* Ideo Tridentini hierarchiam potius quam *hierodiam* aut *hierodiam* in Ecclesia esse definierunt, quia duo nomina isthaec sacrum tantum ministerium significant absque ulla eidem adjecta spirituali potestate. Cum vero scopus Tridentinorum fuerit dogma catholicum, quod a protestantibus impugnabatur, sartum tectumque tueri; ideo debuerunt eam vocem consecrare, quae, praeter ministerium, illam complecteretur au-

(1) Etenim, cum, juxta dicta in systemate protestantium, et propterea Richerii, qui magna ex parte illud suum fecit, Christus constituerit veram ac puram democratiam, adeoque populum christianum universum sacerdotem effecerit, contulit in eundem populum fidelem potestatis plenitudinem, quae potestas nemini in particulari competit, sed tota residet in communitate. Quodlibet individuum singillatim sumptum nihil habet, nec quemvis vel minimum jurisdictionis actum exercere potest. Debet proinde a communitate ea communicari illi quem deligit in ministrum et juxta gradum in quo eum collocat. Contra vero in doctrina catholica, Christus hanc potestatis plenitudinem contulit sacerdotio visibili, externo ac proprie dicto, ac praecise corpori episcopali, cum et sub rom. pontifice; ita ut episcopi seorsum sumpti, saltem quoad potestatis exercitium, nihil possint nisi dependenter a rom. pontifice, ut suo loco ostendimus. Interim patet in quacumque hypothese semper requiri veram ac propriam potestatem ad Ecclesiae regimen, et totam controversiam unice versari circa subjectum cui Christus immediate eam voluit conferre. Cum vero, ex dictis, Christus non in populo, sed in corpore episcopali sub rom. pontifice eam collocaverit, hoc ipso condidit omnia protestantium argumenta, cum potestas ad regendum oriatur ex ipsa natura rei, supposita Christi institutione.